

запропонованих нами шляхів вищевказаної підготовки.

Література

1. Бех І. Д. Виховання особистості : в 2-х кн.– Кн.1. [Текст] / І. Бех. – К.: Либідь, 2003. – 280 с.
2. Коваль Т.В. Професійна підготовка майбутнього вчителя початкових класів у контексті парадигмального оновлення сучасної освіти / Т.В.Коваль // Пед. науки: теорія, історія, інноваційні технології: наук. журнал / голов. ред. А.А.Сбруєва. – Суми: Вид-во СумДПУ імені А.С.Макаренка, 2016. – № 3 (57). – С. 390-398.
3. Коменський Я.А. Воскресший Форций / Я.А.Коменський // Избранные педагогические сочинения: В 2 т. – М., 1982. – 580 с.
4. Лэнге А. Введение в экзистенциально-аналитическую теорию эмоций: прикосновение к ценности [Текст] / А. Лэнге // Вопросы психологии. – 2004. – №4. – С. 18-27.
5. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии. / С.Л. Рубинштейн. – М., 1946. – 618 с.
6. Старовойт Л.В. Художньо-естетичне виховання дошкільників засобами ліплення // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія: Зб. наук. праць. – Випуск 43./ Редкол.: В.І.Шахов (голова) та ін. – Вінниця: ТОВ «Нілан ЛТД», 2015. – С.131-135.
7. Ушинський К.Д. Твори в шести томах. – Т. 6-й. [Текст] / К.Д.Ушинський. – К.: Рад. школа, 1954. – 616 с.
8. Цуприк С.І. Основи педагогічної майстерності: методичні рекомендації для студентів за напрямом підготовки «Музичне мистецтво» / С.І.Цуприк. – Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2014. – 84 с.
9. Шикирінська О.А. Художньо-естетична освіта як невід’ємна складова фахової підготовки майбутнього вчителя початкових класів / О.А.Шикирінська // Теорія і методика мистецької освіти: матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф.: зб. наук. пр.: – К.: НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2009. – Вип. 8 (13). – С. 130-134.

СЕКЦІЯ 4

МИСТЕЦЬКИЙ АСПЕКТ СУЧАСНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ТА МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

УДК 373.2.091.33:792

Д. Бабій, Н.Федорук,
здобувачі ступеня вищої освіти «магістр»
Вінницького державного педагогічного університету,
імені Михайла Коцюбинського

D. Babi, N.Fedoruk
Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskiy
State Pedagogical University

ВПРОВАДЖЕННЯ ІНТЕГРОВАНОГО ПІДХОДУ ДО ТЕАТРАЛІЗОВАНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

IMPLEMENTATION OF THE INTEGRATED APPROACH TO THEATERLATED ACTIVITY OF YOUTH CHILDREN OF PRIMARY EDUCATION

Анотація. В статті висвітлюються питання впровадження інтегрованого підходу до театралізованої діяльності дітей в закладах дошкільної освіти. Театральне мистецтво, зокрема театр ляльок, сприяє розвитку емоційно-почуттєвої сфери малят. Саме багатогранність різноманітних форм театралізованої діяльності, які застосовують на інтегрованих заняттях виступають домінують в навчально-виховному процесі і стимулюють розвиток творчої особистості малят. Застосування інтегрованого підходу допомагає дітям не тільки оволодіти знаннями в галузі мистецтва, а при педагогічно доцільній організації та оптимальному доборі методів виховного впливу стає дійовим чинником реалізації виховного потенціалу театру ляльок.

Abstract. The article discusses the implementation of an integrated approach to children's theatrical activity in pre-school establishments. Theatrical art, in particular the puppet theater, promotes the development of the emotional and sensory sphere of children. It is the many-sidedness of the various forms of theatrical activity that are used in integrated classes to be the dominant in the educational process and stimulate the development of the creative personality of the children. The application of an integrated approach helps children not only to acquire knowledge in the field of art, but, when pedagogically appropriate organization and optimal selection of methods of educational influence, becomes an effective factor in the implementation of the educational potential of the puppet theater.

Ключові слова: інтеграція, інтегрований підхід, театральне мистецтво, театралізована діяльність, дошкільники

Key words: integration, integrated approach, theatrical art, dramatized activity, preschoolers

Постановка проблеми. Суспільна потреба у вихованні гармонійно розвиненого, культурного громадянина України, державні документи (Базовий компонент дошкільної освіти України, який ґрунтується на основних положеннях Міжнародної конвенції ООН про права дитини, Законах України «Про освіту», «Про дошкільну освіту», «Про охорону дитинства», Концепція художньо-естетичного виховання», «Національна програма виховання дітей та учнівської молоді в Україні та ін.) спрямовують педагогічну науку і шкільну практику до пошуку оптимальних і перспективних шляхів гуманного виховання чуйної та освіченої дитини.

Провідну роль у вихованні особистості дошкільника відіграє мистецтво, зокрема театр ляльок як засіб виховання духовних цінностей, що сприяє розвитку емоційно-почуттєвої сфери малят. Саме багатогранність театралізованого мистецтва дошкільників та різноманітні форми театралізованої діяльності виступають домінують в навчально-виховному процесі і стимулюють розвиток творчої особистості малят. Театралізована діяльність допомагає дітям не тільки оволодіти знаннями в галузі мистецтва, а при педагогічно доцільній організації та оптимальному доборі методів виховного впливу стає дійовим чинником реалізації педагогічного потенціалу театру ляльок.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний внесок у розробку театральних ігрових форм і методів навчання та виховання школярів присвячені роботи А.Єршової, А.Капської, О.Комаровської, Г.Костюшко, Т.Люріної, Т.Пені, С.Соломахи, К.Чухман, В.Шахрай та ін. Педагогічні дослідження науковців підтверджують думку, що театр ляльок та театралізована діяльність малюків сприяє розвитку дитячої фантазії (Т.Комарова, Н.Палагіна та ін.), збагаченню мовлення, допомагає дитині висловити своє ставлення до побаченого (Б.Ананьєв, Л.Виготський, І.Лернер, Є.Ігнат'єв, Б.Цикін та ін.), а театралізовані заняття в дитячому садочку забезпечують реалізацію потенційних можливостей дитини, адже театр ляльок – це казковий край, в якому дитина граючись радіє та пізнає світ.

Науковці Л.Артемова, І.Барановська, З. Долинська, Б.Ельконін, Г. Ляшенко, О. Скрипченко, А. Хрипкова Н.Палій та інші розглядали гру як пріоритетний вид дитячого самовияву і прояву життєвих вражень, що є необхідною потребою, закладеною в самій природі дитини.

Мета статті – висвітлити шляхи впровадження інтегрованого підходу на заняттях з елементами театралізованої діяльності.

Виклад основного матеріалу. Провідну роль у вихованні дітей відіграє мистецтво, зокрема театральне. Синтетична природа театру дозволяє здійснювати на глядача поліфункціональний вплив, адже театр – це справжній храм, який увібрав у себе цілий комплекс художніх засобів з різних видів мистецтв (з візуального – колір, світло-тінь, лінія, об'єм, з музичного – звуки, ритм, мелодія; з літературного – метафори, алегорії, гіперболи; з хореографічного – міміка, пози, пластика жестів та рухів, тощо) та створив власні виражальні засоби – художнє слово та наочний образ (сценічна дія), який створюється за допомогою гри актора перед публікою (акторської майстерності), а також костюмів, гриму, світла, декорацій, музики. Синтетичність театального мистецтва визначає і колективний характер його творчості, адже: у створенні вистави об'єднується творчі зусилля драматурга, режисера, художника, композитора, хореографа, гримера, костюмера та актора. Усі їх дії пов'язані та узгоджені між собою і лише спільна злагоджена праця призводить до мети – творчого успіху.

Сила театального впливу на людину пояснюється гармонійним синтезом поезії, живопису, музики, сценічного мистецтва, яке створюється одночасно режисерами, акторами, художниками, музикантами і, звичайно, глядачами. Театр об'єднує усі мистецтва для підвищення почуттів; пантоміма, костюм, гра актора – все це подвоює враження, причому сценічний вплив сприймається цілою групою осіб, внаслідок чого розвивається спільне, масове відчуття, що загострює моменти сприйняття. Саме тому театральне мистецтво має унікальний педагогічний потенціал.

Мистецтво театру ляльок – це особливе відображення оточуючого світу, це той особливий інструмент, за допомогою якого виховується культура почуттів і переживань дітей, який дає досвід емоційно-ціннісного ставлення до оточуючого світу. Завдяки своїй емоційній та дійовій природі, театр ляльок проникає у душу дитини, розвиває естетичну свідомість, вчить дитину співпереживати та співчувати.

Театральне мистецтво близьке і зрозуміле дітям перш за все тому, що в основі його лежить гра. Як зазначає І.Барановська, використання елементів театральної діяльності, а саме театру ляльок, ... на основі принципу добровільного залучення дитини до театральної гри ... дозволить вчителю навчати поступово, непомітно, практично не втручаючись у складні процеси взаємодії світу реального і світу фантазій, у якому живуть діти під час гри, активізуючи пізнавальний інтерес

молодших школярів до глибоких знань, спрямовуючи роботу їхньої уяви на розуміння людських, духовних цінностей та культурних досягнень [2, с. 6 – 10].

За своєю художньою суттю театр ляльок дуже близький до жанру казки, в якій художній образ здатен жити сам по собі без попередніх пояснень. В театрі ляльок дитина діє і за ляльку, і за себе, декодує знання про світ і систему взаємостосунків у ньому, про взаємозв'язок подій і поведінки у реальному житті, про трансформацію казкових смислів у реальність. В театрі ляльок, подібному до таємничої казкової атмосфери, матеріалізуються дитячі мрії, розкриваються та реалізуються ще не відкриті задатки і здібності, адже театралізована діяльність відбувається в атмосфері доброзичливого спілкування. Виховання ляльковими виставами – це впровадження у дошкільну освіту через образну систему дитячого мислення філософії для дітей, яка дає їм відповідь на питання про сенс життя, про добро і зло, про красу і потворність, про любов і ненависть, про людяність, про стосунки людини з людиною і людини з природою та інші загальноновизнані морально-етичні принципи.

З самого народження дитина є першовідкривачем, дослідником того світу, який його оточує і тому пізнавальна активність дітей в цьому віці дуже висока: кожна відповідь педагога на дитяче запитання породжує нові питання. Оскільки сьогодні ми говоримо не про «знання, уміння та навички», а про «компетенцію» як синонім інтегрованих досягнень дошкільнят, тому дуже важливо в свідомості дітей сформувані цілісну картину світу та оточення.

Інтеграція – (від лат. *integratio* – відновлювання, поповнення) – це об'єднання, взаємопроникнення окремих елементів у єдине ціле. Внаслідок інтеграції змісту дошкільної освіти дитина оволодіває не стільки знаннями з окремих галузей, скільки цілісними знаннями про життя, світ, у якому вона живе, природу, людей, саму себе.

Інтеграція знань розвиває процес пізнання світу і готує дитину для подальшого практичного контакту із цим світом. Інтегровані заняття відрізняються від інших типів занять значною інформаційною ємністю, компактністю та логічною взаємообумовленістю навчального матеріалу. Такі заняття спрямовані на узагальнення та систематизацію знань дітей, тому вимагають «діючих сил» дошкільнят, практичних дій, активної розумової праці. За допомогою інтеграції вихователь має можливість досягти цілісності сприймання та засвоєння дитиною нових знань.

На інтегрованих заняттях вихователь має можливість об'єднати розрізнений матеріал, узагальнити, уточнити, поглибити уявлення про ту або іншу проблему. Такий підхід у цілому відповідає психологічним та фізіологічним особливостям дошкільного віку. Маючи на меті зростити вихованого дошкільника, педагогам варто активніше застосовувати інтегрований підхід не тільки на організованих фронтальних заняттях, а й в усіх видах діяльності. При цьому варто ширше організовувати «заняття» не як форму навчальної роботи, а як зайнятість дитини протягом реального не надмірно регламентованого часу з наданням пріоритетів спілкуванню, обговоренню, спостереженню, дослідницькій та пошуковій діяльності тощо [3, с. 6].

Театр ляльок – мистецтво синтетичне. Підготовка вистави, процес створення та «оживлення» ляльки вимагає багато знань, зусиль та часу. Отже, робота проводилась за такими напрямками:

- знайомство з різними видами театру ляльок;
- оживлення театральної ляльки;
- озвучення театральної ляльки;
- виготовлення атрибутів та декорацій;
- підготовка до показу та показ вистави.

Зазначимо, що ознайомлення малят з театром ляльок відбувалось майже на всіх навчальних заняттях, включаючи музичні, а також у вільний час та на прогулянці. Ми знайомили малят з ляльками театру іграшок, площинного театру (фланелеграф), театру на столі (театр ложок, картинок, пальчиковий), рукавичними ляльками.

Знайомство з театральною лялькою ми розпочинали з невеликої гри драматизації, яку демонстрував вихователь. Діти із цікавістю, інколи навіть зачаровано слухали віршик або забавлянку чи уривок казки у показі актора-ляльки, яку водив вихователь. Вони сприймали вихователя за реального зайчика чи ведмедика. Згодом діти розглядали, приміряли та намагалися оживати та озвучити обрану ляльку, наслідували ходу, звуки, навіть інтонації голосу обраного героя. Ми залучали спочатку найактивніших та сміливіших вихованців до показу окремих дій у театралізованих іграх-імітаціях чи етюдах-завданнях, організовували гру «Театр». Вчили дітей інсценізувати окремі сценки за змістом знайомих літературних творів. Ми намагалися розвинути в малят елементарні навички володіння мовою жестів, вчили емітувати рухи людей та тварин (персонажів ігор-драматизацій), передавати мімікою певний емоційний стан людини.

З кожним заняттям ускладнювались завдання з «оживлення» ляльки, діти вчилися показувати її вчинки, характер, манеру поведінки. З цією метою вихователем було підібрано комплекс спеціальних вправ для розвитку дрібної моторики, пальчикові ігри, вправи етюди.

Наприклад, пальчикова гра «Рукавичка»:

Мишка-матуся знайшла рукавичку, *(розкрити долоньку, розчепірити пальчики, кілька разів повернути руки то долонями, то зовнішньою стороною вгору.)*

Всіх мишеняток до неї покличе. *(робити закликаючий жест, згинаючи і розгинаючи пальчик.)*

Хлібчика скибку дасть покусати, *(кінчиком великого пальчика по черзі стукати по кінчиках інших пальчиків.)*

Їх обійме і вклататиме спати. *(складені разом долоньки покласти під щічку).*

Дітям пропонувались для гімнастики всього тіла, як от: «Руханка».

Як раненько я встаю, *(встати на пальчики, потягнутися)*

То багато справ роблю: *(розвести руками)*

Личенько своє умию, *(миють лице)*

Вушка, носик, очка, шию. *(миють вушка, очка, шию)*

Одягнуся, причешуся *(нахилитися, причесатися)*

І усім я посміхнуся. *(посміхаємося!)*

Ми вчили дітей правилам водіння ляльки. Діти переглядали лялькові вистави у виконанні акторів-ляльководів, обговорювали поведінку та вчинки героїв, вчилися наслідувати та імітувати дії людей та тварин, залучали малят до виконання етюдів, ігор-імітацій та ігор-імпровазіцій із ляльками (наприклад: «Силачі», «Акробати», «Клоуни», «Заїнька-потанцюю», «Веселий дощик»), інсценували сценки знайомих потішок, забавлянок, віршиків та казок. Діти вчилися діяти в ігрових ситуаціях відповідно до слів коротеньких віршиків, влучно передавати характерні образи персонажів, доречно імітувати рухи та жести, взаємодіяти з однолітками та вихователем.

Своєрідність кожного ігрового образу допомагали створювати невеликі діалоги персонажів. З цією метою музичним керівником та вихователями було зібрано відео колекцію забавлянок, пісеньок для малят («Ладу-ладусі», «Сорока-ворона», «Два півника», «Стара господиня розкрила буфет», «По дорозі йшов бичок», тощо). Відеоілюстроване слухання творів значно прискорювало вивчення нових віршованих текстів. Діти вправлялися в умінні інтонаційно, виразно передавати настрій персонажа, робити логічні паузи та наголоси.

Разом із вихователем діти прочитували твори, розглядали ілюстрації до них, а згодом виконували із ляльками рольові діалоги героїв казок «Рукавичка», «Ріпка», «Зайчикова хатинка». Поступово діти залучались до ігор-драматизацій та ігор-імпровазіцій з кількома персонажами. Наприклад : за мотивами народної казки «Колосок», В.Суттєва «Під дубом», гра-імпровазіція за казками М.Коцюбинського «Про двох цапків», «Дві кізочки».

Одночасно зміцнювались знання та розширювався словничок дошкільнят. Малята знайомилися із значеннями слів вистава, глядачі, оплески, ляльки, театр, актор, сцена, ширма, завіса, декорація, атрибути, тощо. Також вчилися працювати та взаємодіяти з іншими дітьми та вихователем, засвоювали правила поведінки та моральні норми.

Увага надавалася оздобленню вистави. Дітлахи знайомилися із декораціями до вистав, атрибутами та костюмами лялькових героїв. Спільно із вихователем вчилися обирати необхідні атрибути та декорації до гри, щоб ті як найяскравіше відповідали місцю події, розкривали художній образ персонажа.

Діти з нетерпінням чекали показу маленьких вистав, готувалися, вивчали діалоги, хвилювалися. Найкращі зразки театралізованою діяльністю малят були показані батькам на зборах, на дитячих ранках та святах.

Таким чином, застосування інтегрованого підходу дозволило значно розширити можливості педагогічного процесу: стимулюється аналітико-синтетична діяльність дітей, розвивається потреба в системному підході до об'єкта пізнання, формуються уміння аналізувати, порівнювати предмети, об'єкти довкілля, що забезпечує цілісне сприйняття світу [1]. Впровадження інтегрованого підходу до ознайомлення дітей дошкільного віку з театром ляльок вважаємо другою педагогічною умовою.

Література

1. Артемова Л.В. Театралізовані ігри дошкільників. // Л.В. Артемова. – Москва : Просвещение, 1991. – 127 с.
2. Барановська І.Г. Театр ляльок в початковій школі: навчально-методичний / І.Г. Барановська . – Вінниця, 2014. – 170 с.
3. Бех І. Інтеграція як освітня перспектива // Початкова школа. – 2002. – № 5. – С. 5, 6.
4. Макаренко Л.В. Все про театр і дитячу театралізовану діяльність / Л.В. Макаренко. – к.: шк. світ, 2008. – 128 с.